

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 2.5.2012
COM(2012) 196 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Laste parema interneti loomise Euroopa strateegia

Lapse õigusi käsitlevas ELi tegevuskavas¹ on toonitatud, et ebapiisav investeerimine lapsi² mõjutavatesse poliitikameetmetesse võib jätta meie ühiskonda pikaks ajaks tõsise jälje. Digitaalarengu tegevuskava³ eesmärk on tuua digitaalsed tooted ja teenused kõigi eurooplasteni. Ent internetti kasutatavatel lastel on erilised vajadused ja nad on eriti haavatavad ning see küsimus tuleb eraldi lahendada, et internetist saaks laste jaoks võimalustest tulvil vahend, mille kaudu nad saavad omandada teadmisi ja oskusi, suhelda ning parandada tööväljavaateid ja tööalast konkurentsivõimet⁴.

Lapsed kasutavad internetti järjest rohkemate seadmete abil üha rohkem ja üha varasemas eas. Seetõttu on nende vajaduste arvessevõtmiseks vaja välja töötada asjakohane strateegia. Lastele tuleb luua uut ja kvaliteetsemat infosisu ja vastavaid teenuseid. Tuleb tagada, et lapsed saaksid internetti turvaliselt kasutada. Uuringutulemused näitavad, et kui lapsed kasutavad internetti rohkem ja paremini, aitab see omakorda elavdada ettevõtlust innovatiivsete internetisisu ja -teenuste valdkonnas. Euroopa ettevõtjatel on siseturu suurust arvestades hea võimalus neid majanduskasvu hoogustamise ja töökohtade loomise võimalusi ära kasutada.

Nõukogu 28. novembri 2011. aasta järeldustes laste kaitse kohta digitaalmaailmas on märgitud, et lastele parema interneti loomiseks on vaja kombineerida eri poliitikameetmeid. Meetmeid töötatakse välja riigi, Euroopa ja sektorite tasandil. Need tuleb kaasata ELi strateegiasse, mille raames kehtestatakse põhinõuded ja millega välditakse killustatust. Reguleerimine on võimalik, kuid sellest tuleks võimaluse korral hoiduda ning eelistada paindlikumaid eneseregulatsiooni vahendeid, samuti hariduslikke ja võimestamise meetmeid.

Strateegia hõlmab nelja üksteist toetavat valdkonda: 1) noortele kvaliteetse internetisisu pakkumise soodustamine; 2) teadlikkuse suurendamine ja võimestamine; 3) laste jaoks turvalise internetikeskkonna loomine ning 4) võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu. Selles on toodud meetmed, mida peavad võtma komisjon, liikmesriigid ja kogu ettevõtjate väärtusahel.

1. MIKS ON PRAEGU VAJA EUROOPA STRATEEGIAT?

1.1. Uued võimalused lastele ja ettevõtluseks

Kuigi internetti ei loodud algselt lastele, kasutab vanematelt saadud andmete järgi Euroopas internetti 75 % 6–17aastastest⁵. Noored vanuses 15 ja 16 aastat on märkinud, et nad hakkasid internetti kasutama 11 aastaselt. 9–10aastased tegid seda aga keskmiselt 7aastaselt. 33 %

¹ KOM(2011) 60 (lõplik).

² „Lapsed” tähendab siin kõiki alla 18aastasi inimesi vastavalt ÜRO lapse õiguste konventsioonile.

³ KOM(2010) 245 (lõplik/2).

⁴ ELi e-oskuste strateegia (21. sajandi e-oskusi käsitlev teatis KOM(2007) 496 (lõplik)) prioriteetidid.

⁵ Eurobaromeetri kiiruuring, 2008.

interneti kasutavatest 9–16aastastest teeb seda mobiiltelefoni või mõne muu pihuseadme kaudu⁶.

Lastel on erilised vajadused ja nad on eriti haavatavad ning seda erinevust tuleb arvesse võtta. Internet ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia pakuvad lastele hulgaliselt võimalusi mänguks, õppimiseks, innovatsiooniks, loomeks, suhtlemiseks, eneseväljenduseks, koostööks, ühiskonnaelus osalemiseks, maailmaasjade paremaks tundmaõppimiseks, oluliste oskuste omandamiseks ja oma õiguste kasutamiseks⁷. Kuid lapsi tuleb ka kaitsta.

Kui laste vajadustele pööratakse tähelepanu, võib avaneda suur hulk ettevõtlusvõimalusi. Prognooside kohaselt ületab üleilmse digitaalse infosisu turu väärtus 2012. aastal 113 miljardit eurot⁸. Mobiilirakenduste turu väärtus on 5 miljardit eurot ning suureneb 2015. aastaks eeldatavasti 27 miljardi euroni, peamiselt tänu mängudele ja maailma mobiiliabonentide arvukusele (üle 5 miljardi). Üleilmsel videomängude turul küündib müügikäive prognooside kohaselt üle 62 miljardi euro⁹. Võttes arvesse laste hulgas rohkelt kasutatavate tahvelarvutite, nutitelefonide ja sülearvutite kasvavat valikut, on väiksematele lastele ja teismelistele mõeldud interaktiivse loomingulise ja haridusliku internetisisu potentsiaalne turg suur. Interneti- ja mobiilirakendused ja -mängud pakuvad eelkõige VKEdele ja loojatele enneolematuid ettevõtlusvõimalusi, kuna nende kaudu saab luua otsekontakti võimalike kasutajate või tarbijatega. Ka lapsed ise võivad saada internetisisu loojateks ja alustada äritegevust.

1.2. Praegused puudujäägid ja probleemid

1.2.1. Turu killustatus

Komisjoni aruandes laste turvalisust käsitlevate soovitude rakendamise kohta liikmesriikides¹⁰ märgiti, et üldiselt teevad liikmesriigid järjest suuremaid pingutusi digitaalmaailmaga seotud probleemide lahendamiseks, kuid meetmed ei ole piisavad. Liikmesriigiti rakendatakse näiteks vanemliku kontrolli, sisupiirangute määramise ning kahjulikust ja ebaseaduslikust infosisust teatamise jaoks erinevaid (kas reguleerivaid või eneseregulatsiooni) poliitikameetmeid.

Ühendkuningriigis on internetiteenuste pakkujad vastu võtnud tegevusjuhendi,¹¹ milles soovitatakse järgida aktiivse valiku põhimõtet;¹² selle põhimõtte järgimise üle otsustab iga

⁶ Allikas : Allikas: Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K (2011) „Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings” (koostatud projekti EUKidsOnline II raames).

⁷ Nagu on sätestatud lapse õigusi käsitlevas ELi tegevuskavas (KOM(2011) 60 (lõplik)), milles on kirja pandud üldpõhimõtted, millega tagatakse, et EL järgib oma meetmetes eeskujulikult põhiõiguste hartat ja ÜRO lapse õiguste konventsiooni. Nimetatud tegevuskava kohaselt avas komisjon veebisaidi „Kids' Corner” (<http://europa.eu/kids-corner/>) ja ELi lapse õiguste veebisaidi (<http://ec.europa.eu/0-18/>).

⁸ http://www.tavess.com/DigitalContentDelivery_June11.php, läbi töötatud 20. märtsil 2012. Kõik USA dollarites väljendatud väärtused arvatati ümber eurodeks 20. märtsil 2012.

⁹ Ajakirja „The Economist” veebiväljaanne, läbi töötatud 20. märtsil 2012. Kõik USA dollarites väljendatud väärtused arvatati ümber eurodeks 20. märtsil 2012, <http://www.economist.com/node/21541164?frsc=dg%7Cb>.

¹⁰ Laste kaitse digitaalmaailmas, KOM(2011) 556 (lõplik).

¹¹ Vanemlikku kontrolli käsitlev tegevusjuhend, millele on alla kirjutanud BT, Talk Talk, Virgin Media ja Sky (http://www.productsandservices.bt.com/consumer/assets/downloads/BT_TalkTalk_Sky_Virgin_Code_of_Practice_28_Oct.pdf).

internetiteenuste pakkuja ise. Prantsusmaal peavad internetiteenuste pakkujad pakkuma vanemliku kontrolli tarkvara tasuta. Saksamaal saab selleks, et lapsed ei külastaks kahjulikku infosisu sisaldavaid veebisaite, kasutada sertifitseeritud noortekaitse tarkvara. Ülejäänud riikides selliseid sätteid ei ole.

Saksamaal rakendatakse ka eneseregulatsiooni raamistikku, mille alusel saavad teenusepakkujad määrata eri liiki internetisisule (videoklipid, veebisaidid või internetimängud) piiranguid. Ühendkuningriigis soovitati Bailey aruandes¹³ kehtestada muusikavideotele vanusepiirangud. Ülejäänud riikides puuduvad sätted internetisisu klassifitseerimise kohta.

Ettevõtjate tegevusjuhendid on koostatud ka Soomes (suhtlusmeedia kohta) ja Belgias (paljude eri teenusepakkujate jaoks).

Ühendkuningriigis, Hispaanias, Itaalias ja Tšehhi Vabariigis rakendatakse erinevaid kahjulikust ja ebaseaduslikust infosisust ja käitumisest teatamise mehhanisme eri sidusrühmade (nt politsei, vabaühenduste või ettevõtjate) toel.

Kuigi neil meetmetel võib olla positiivne mõju riikide turgudele ja kasutajatele, võivad nad samas süvendada turu killustatust ning takistada eelkõige selliste Euroopa teenusepakkujate (sh VKEd) tegevust, kellel puuduvad ressursid eri riikide poliitikasüsteemide järgimiseks ja kes ei saa digitaalsest ühtsest turust kasu saada. Ühtlasi on selge, et kõigile Euroopas interneti kasutavatele lastele ei ole loodud ühesuguseid võimestamis- ja kaitsevõimalusi.

1.2.2. Turu suutatus tagada kogu Euroopas kaitsemeetmeid ja kvaliteetset infosisu

Lastes ei nähta veel sihtrühma, kellesse tasub investeerida. Seadmetesse või teenustesse selliste kaitsevahendite lisamist, mis võimaldab lastel interneti turvaliselt ja vastutustundlikult kasutada (nt vanemliku kontrolli vahendid), peetakse tihtipeale lisakuluks ning ettevõtjad suhtuvad selliste vahendite väljatöötamisse ja rakendamisse seda ettevaatlikumalt, mida vähem nad usuvad, et turg on investeeringu äratasumiseks piisavalt suur.

Vanemliku kontrolli vahendite võrdlusanalüüs¹⁴ näitab, et enamikus on tulemuslikud vaid ingliskeelsed vahendid. Uute seadmetega kaasnevad ka uued probleemid: mängukonsoolidele, tahvelarvutitele ja mobiiltelefonidele (just neid seadmeid kasutavad lapsed järjest rohkem interneti minemiseks) ei ole palju sobivaid vahendeid ning puuduvad lahendused nende kasutajate jaoks, kes pääsevad mobiiltelefonide või tahvelarvutitega infosisule ligi rakenduse, mitte brauseri kaudu.

Samal ajal ei ole piisavalt kvaliteetset infosisu. Ühe üleeuroopalise uuringu¹⁵ kohaselt leiab vaid 32 % 9–12aastastest, et internetis leidub piisavalt nende vanusele vastavaid vahvaid lastesaite¹⁶.

¹² St tarbijatelt küsitakse ostmise ajal, kas nad soovivad vanemliku kontrolli vahendeid, mida pakutakse tasuta.

¹³ <http://www.education.gov.uk/inthenews/inthenews/a0077662/bailey-review-of-the-commercialisation-and-sexualisation-of-childhood-final-report-published>.

¹⁴ Komisjoni rahastatava võrdlusuuringu (SIP-Bench) käigus hindavad eksperdid tooteid, vahendeid ja teenuseid, mille abil saavad kasutajad hoida lapsi sobimatule internetisisule juurde pääsemast.

¹⁵ Vt joonealune märkus 6.

Näiteks rakenduste puhul kasutatakse selliseid infosisu klassifitseerimise süsteeme, mis ei ole välja töötatud Euroopa turu ega kasutajate jaoks.

1.2.3. Ohtude maandamine, et luua usaldust teenuste ja infosisu vastu

Uuringutulemuste kohaselt on Euroopas vaatamata märkimisväärsele riikidevahelisele erinevusele kõige sagedasemate ohtude järjestus riikides üsna sarnane¹⁷. 2010. aastal teatasid igast kümnest lapsest neli, et olid kogenud ühte järgmistest ohtudest: suhelnud internetis kellegagi, keda nad kunagi kohanud ei olnud; puutunud kokku kasutajate loodud infosisuga, milles propageeritakse anoreksiat, enesevigastamist, narkootikumide tarbimist või enesetappu; puutunud internetis kokku seksuaalse visuaalse materjaliga ja isikuandmete väärkasutusega; kohtunud inimestega, kellega nad tutvusid internetis või kogenud küberkiusamist¹⁸. Tekivad ka uued käitumisviisid, nt filmitakse mobiiltelefoniga teistele lastele füüsilist kallaleminemist ja levitatakse filmitut¹⁹ või saadetakse kaaslastele seksuaalse sisuga kujutisi või sõnumeid või saadakse neid kaaslastelt²⁰.

Üha menukamaks muutuvad uued eraelu puutumatust mõjutada võivad teenused, nagu geolokaliseerimine. Internetis vohab ka reklaam, mida lapsed aga veel kriitiliselt hinnata ei oska²¹.

Internetti kasutatakse järjest rohkem ka inimkaubanduse ohvrite (sh laste) leidmiseks ja nende teenuste reklaamimiseks²². Lisaks on internetis lihtne levitada laste kuritarvitamist kujutavat materjali. Kuigi see probleem ei ole seotud interneti kasutamisega laste poolt, mõjutab see siiski lapsi kui ohvreid. Vihjeliini Internet Watch Foundation andmetel majutatakse rohkem kui 40 % kindlalt teada olevatest laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud internetiaadressidest (veebimajutuse pakkuja asukoha järgi) Euroopas ja Venemaal. Laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat visuaalset materjali levitatakse tänapäeval internetis peale veebisaitide ka muude kanalite (nt partnervõrkude) kaudu. Arvestades, et internet riigipiire ei tunne ning et laste kuritarvitamist kujutav visuaalne materjal ei ole Euroopas seaduslik, tuleb selles valdkonnas võtta meetmeid Euroopa tasandil.

1.2.4. Oskuste puudus

Eeldatavasti on 2015. aastaks 90 %s kõigi sektori töökohtades tarvis tehnilisi oskusi, kuid vaid 25 % ELi noortest hindab oma interneti põhioskusi (nt interneti kaudu helistamine,

¹⁶ Komisjon korraldas koos Belgia, Tšehhi Vabariigi, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Islandi, Itaalia, Läti, Madalmaade, Poola, Portugali, Sloveenia ja Hispaania turvalisema interneti keskusega konkursi lastele kvaliteetse internetisisu loomiseks. Konkursil oli kaks valdkonda: täiskasvanute loodud infosisu ja teismeliste poolt väiksematele lastele loodud infosisu. Osalevates riikides oli täiskasvanute loodud infosisu pakkujaid väga erineval hulgal, alates kolmest pakkujast Portugalis, kuuest Itaalias ja seitsmest Sloveenias kuni 84ni Poolas, 92ni Saksamaal ja 200ni Madalmaades.

¹⁷ Allikas: Livingstone, S. & Haddon, L. (2009) „EU Kids Online: Final Report” (koostatud projekti EUKidsOnline I raames).

¹⁸ Allikas: O'Neill, B., Livingstone, S. ja McLaughlin, S. (2011) „Final recommendations for policy, methodology and research” (koostatud projekti EUKidsOnline II raames).

¹⁹ Nn *happy slapping*.

²⁰ Nn *sexting*.

²¹ OECD (2011) „The protection of children online: Risks faced by children online and policies to protect them”, OECD Digital Economy Papers nr 179, OECD Publishing.

²² Vt Europoli 2011. aasta aruanne organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangu kohta ja Euroopa Nõukogu 2007. aasta uuring, milles käsitletakse interneti kuritarvitamist inimkaubanduse ohvrite leidmiseks.

veebisaidi loomine, failivahetusprogrammide kasutamine) väga headeks²³. Uuringutulemuste kohaselt jääb Euroopa lastel digitaaluskustest tõsiselt puudu, hoolimata üldlevinud arusaamast, et neile on digitaaluskused „kaasa sündinud”. Näiteks on 38 % Euroopa 9–12aastastest internetikasutajatest märkinud, et neil on mõnes suhtlusportaalil oma profiil. Ent vaid 56 % 11–12aastastest oskavad enda sõnul muuta privaatsusseadeid²⁴. Samuti on uuringud näidanud, et digitaaluskuste ja interneti kasutamise ulatus on omavahel seotud²⁵. Seega võib turvaalaste oskuste omandamine anda tõuget teistegi internetikasutusega seotud oskuste omandamiseks.

2. UUS SÜSTEEM: EUROOPA STRATEEGIA LASTELE PAREMA INTERNETI LOOMISEKS

Euroopa tasandil on laste toetamiseks aastate jooksul välja töötatud mitmesuguseid poliitikameetmeid. Neis on aga sageli keskendunud kitsale valdkonnale, näiteks meediakanalitele²⁶ või tehnoloogilistele platvormidele²⁷ ning neid ei ole koondatud ühtsesse raamistikku. ELi poliitikameetmetes ei ole seni piisavalt käsitatud lapsi erilise internetikasutajate rühmana, mistõttu on tarvis uut süsteemi laste vajaduste rahuldamiseks. Euroopal on vaja strateegiat turu killustatuse vältimiseks ning kõigile ELi lastele turvalisema, rikastavama internetikeskkonna loomiseks.

Tehakse ettepanek kombineerida õigusnorme, eneseregulatsiooni ja rahalist toetust hõlmavaid vahendeid. Õigusnorme ei jäeta kõrvale, kuid eelistatakse eneseregulatsiooni, mis on kõige paindlikum raamistik kõnealuses valdkonnas käegakatsutavate tulemuste saavutamiseks. Luua tuleb dünaamiline protsess, mis aitab toime tulla uute katsumustega, nagu tehnoloogialiikide lähenemine,²⁸ ning mis hõlmab asjakohaseid võrdlusanalüüsi ja sõltumatu järelevalve

²³ E-oskuste faktiliht: http://eskills-week.ec.europa.eu/c/document_library/get_file?uuid=6f0a6d8e-49e7-42ac-8f2b-f5adba460afc&groupId=10136.

²⁴ Allikas : Livingstone, S., Ólafsson, K. & Staksrud, E. (2011) „Social Networking, Age and Privacy” (koostatud projekti EUKidsOnline II raames).

²⁵ Vt joonealune märkus 6.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/13/EL, 10. märts 2010, audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv); nõukogu soovitus 98/560/EÜ, 24. september 1998, Euroopa audiovisuaal- ja infoteenuste sektori konkurentsivõime suurendamise kohta riigisiseste raamistike edendamise kaudu, mille eesmärk on saavutada võrreldav ja tõhus alaealiste ja inimväärkuse kaitse; Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus, 20. detsember 2006, alaealiste ja inimväärkuse kaitse ning vastulause esitamise õiguse kohta seoses Euroopa audiovisuaalsete ja online-teabe teenuste sektori konkurentsivõimega.

²⁷ Raamkokkuleppele „Euroopa raamistik mobiiltelefonide turvalisemaks kasutamiseks teismeliste ja laste poolt” on kirjutanud alla mobiilsideoperaatorid ning näidanud seega oma kindlat tahet tagada juurdepääsukontrolli mehhanismid, suurendada teadlikkust, edendada haridustööd, rakendada kommertssisu klassifitseerimise süsteemi ning võidelda mobiilsidetoodetes ja internetis leiduva ebaseadusliku infosisu vastu; ELi turvalisemate suhtlusvõrgustike põhimõtetele on alla kirjutanud suhtlusvõrke haldavad ettevõtjad, kes on sellega võtnud kohustuse suurendada teadlikkust turvalisussõnumitest, tagada eakohased teenused, võimestada kasutajaid vahendite ja tehnoloogia kaudu, tagada hõlpsalt kasutatavad teatamismehhanismid, reageerida teadetele ebaseaduslikust infosisust või käitumisest, anda kasutajatele võimalus isikuandmeid ja eraelu puutumatust turvaliselt kaitsta ja julgustada neid seda võimalust kasutama ning hinnata ebaseadusliku või keelatud sisu või käitumise kontrolli vahendeid; PEGI on 30 Euroopa riiki hõlmav video- ja arvutimängudele vanusepiirangute määramist käsitlev kokkulepe.

²⁸ Eneseregulatsioon toimub esialgu interneti laste jaoks paremaks keskkonnaks muutmise ühenduse toel, mille loomise algatas komisjon ja mida toetavad Euroopas tegutsevad kõigi tööstusharu sektorite peamised ettevõtjad, kes on võtnud kohustuse rakendada alates 2012. aasta detsembrist viit konkreetset meetet.

mehhanisme. Komisjon rahastab strateegia raames võetavaid meetmeid programmi „Turvalisem internet”²⁹ (2009–2013), Euroopa Ühendamise Rahastu³⁰ ja alates 2014. aastast programmi „Horisont 2020” kaudu³¹.

2.1. Kvaliteetne internetisisu lastele ja noortele

Lastele ja noortele kvaliteetse internetisisu loomise soodustamine on kasulik nii neile kui ka digitaalse ühtse turu väljakujundamiseks. Strateegia hõlmab kahte laadi meetmeid, mis on omavahel kindlalt seotud ja võivad tulemusi anda vaid siis, kui neid võetakse paralleelselt.

2.1.1. Lastele mõeldud loomingulise ja haridusliku internetisisu loomise soodustamine

Väiksematele lastele on vaja mängusaite, kus nad saavad nii mängida kui ka õppida. Teismelistel võiks olla kasu loomingulistest ja hariduslikest mängudest, mis arendaksid nende kujutlusvõimet ja aitaksid neil internetti mõttekalt kasutada. Samal ajal kasutavad kõik vanuserühmad järjest rohkem tehnoloogiat ka koolis. Interaktiivne õpe tehnoloogia kaudu võib stimuleerida loovust ja kriitilist mõtlemist. Selle hõlbustamiseks tuleb soodustada sellise infosisu loomist, mis toetaks nii laste arengut kui ka Euroopa digitaalset ühtset turgu. Teatavates liikmesriikides, nt Saksamaal, on loodud algatused, et soodustada lastele kvaliteetse infosisu loomist ja tutvustamist teatavate kriteeriumide ja/või standardite alusel.

2.1.2. Lastele internetis meeldivate kogemuste pakkumine

Enamik noori endiselt pigem kasutavad internetisisu kui loovad seda ise. Eesmärk on soodustada loovust ja interneti mõttekat kasutamist, mis ei aita noortel üksnes arendada digitaaloskusi, vaid ka kasvada ja kujundada oma maailma turvaliselt ja loominguliselt, luua kogukondi ja aktiivselt osaleda kaasavas ühiskonnas. See võiks esile kutsuda ka tehnoloogilist innovatsiooni ja uute ettevõtete loomist, mis toetaks digitaalset ühtset turgu.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- toetab eakohasele infosisule juurdepääsu tagamise vahendite (nt valged nimekirjad³² ja lapsesõbralikud brauserid) koostalitlusvõimelisi platvorme, arvestades ka pideva kvaliteedikontrolli vajadust;

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1351/2008/EÜ, 16. detsember 2008, millega kehtestatakse mitmeaastane ühenduse programm Internetti ja teisi kommunikatsioonitehnoloogiaid kasutavate laste kaitseks.

³⁰ Euroopa Ühendamise Rahastu loodi mitmeaastase finantsraamistiku alusel (Euroopa 2020. aasta strateegia aluseks olev eelarve, KOM(2011) 500 (lõplik), I ja II osa; ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega asutatakse Euroopa Ühendamise Rahastu, KOM(2011) 665 (lõplik)), ilma et see mõjutaks lõplikku otsust Euroopa Ühendamise Rahastut ja ELi mitmeaastast finantsraamistikku käsitlevate ettepanekute kohta ning nendega seotud lõppsummasid, võttes arvesse Euroopa 2020. aasta strateegia laiemat poliitilist konteksti.

³¹ ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm, ilma et see mõjutaks lõplikku otsust programmi „Horisont 2020” ja ELi mitmeaastast finantsraamistikku käsitlevate ettepanekute kohta ning nendega seotud lõppsummasid, võttes arvesse Euroopa 2020. aasta strateegia laiemat poliitilist konteksti.

³² Valge nimekiri tähendab siinkohal kontrollitud nimekirja veebisaitidest, kes pakuvad noortele kvaliteetset internetisisu. Nimekirjad koostavad ja neid haldavad valdkonna spetsialistid (avalik-õiguslikud ja/või eraõiguslikud) vastavalt kasutajate soovitudele veebisaitide kohta või nimekirja kandmist soovivate ettevõtjate taotlusel. Üks näide on Saksamaa veebisait fragfinn.

- edendab innovatsiooni laste poolt ja lastele loodavas loomingulises infosisus ning toetab selleks projekte ja algatusi, nagu parima lastele mõeldud internetisisu konkurss.

Ettevõtjad peaksid

- looma ja pakkuma spetsiaalselt lastele mõeldud interaktiivset kvaliteetsisu ja kasutajasõbralikke vahendeid, mis arendaksid nende loovust ja aitaks neil õppida;
- toetama rahaliselt ja/või tehniliselt laste endi, koolide ja vabaühenduste algatusi selles valdkonnas;

Liikmesriigid peaksid

- toetama lastele mõeldud kvaliteetse internetisisu loomise algatusi komisjoniga võrdväärselt ja neid aktiivselt propageerima;
- selles valdkonnas võetavaid meetmeid komisjoni toetusel omavahel kooskõlastama ja rakendama lastele mõeldud kvaliteetse internetisisu standardeid³³.

2.2. Tõhusam teadlikkuse suurendamine ja võimestamine

Lapsed, nende vanemad, hooldajad ja õpetajad peavad teadma, millised ohud lapsi internetis varitseda võivad ning milliste vahendite ja meetoditega lapsed end kaitsta või selliste ohtudega toime tulla saavad. Kaasavas ühiskonnas aktiivselt osalemiseks peavad lapsed arendama kriitilist mõtlemist ning digitaal- ja meediaoskusi. Neil on vaja nõuandeid selle kohta, kuidas kasutada eakohaseid vahendeid, mis aitavad neil interneti turvaliselt ja vastutustundlikult kasutada, ning juurdepääsu sellistele vahenditele. Teadlikkuse suurendamise ja võimestamismeetmete keskne eesmärk peaks olema arendada lastes interneti kasutamisel enesekaitse oskusi ja vastutustundlikku käitumist.

2.2.1. Digitaal- ja meediaoskus³⁴ ning turvalise internetikasutuse õpetamine koolides

Digitaal- ja meediaoskus on laste internetikasutuse jaoks äärmiselt tähtis. Kuna lapsed hakkavad interneti kasutama väga varaseas eas, tuleb turvalist internetikasutust õpetada juba varakult ning sellise õpetamise strateegiatel tuleb lähtuda väiksemate laste ja teismeliste vajadustest ja iseseisvuse määrast. Internetiturvalisust käsitlevat teavet saab enamikule igas vanuses ning igasuguse elatustaseme ja taustaga lastele ning muudele sellise teabe olulistele sihtisikutele, nt õpetajatele ja (kaudselt) vanematele, kõige paremini anda koolides. Turvaline internetikasutus on praegu lisatud 23 Euroopa riigi õppekavasse,³⁵ kuid seda ei õpetata piisavalt, sest puuduvad asjakohased internetipõhised õppevahendid. Turvalist internetikasutust kutsuti üles koolides õpetama ka digitaalarengu tegevuskavas.

Liikmesriigid peaksid

³³ Programmi „Turvalisem internet” raames koostati 2010. aastal lastele ja noortele mõeldud kvaliteetse internetisisu loomise ja pakumise juhised,

http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/competition/final_draft.pdf.

³⁴ Komisjon sätestas Euroopa lähenemisviisi meediaoskusele nõukogule, Euroopa Parlamendile, Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele esitatud teatises „Meediapädevus digitaalkeskonnas – Euroopa lähenemisviis” (KOM(2007) 833 (lõplik)) ning komisjoni 20. augusti 2009. aasta soovitusel, milles käsitletakse meediaoskust digitaalkeskonnas kui konkurentsivõimelisema audiovisuaal- ja infosisutööstuse ning kaasava teadmusühiskonna eeldust (K(2009) 6464).

³⁵ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/121EN.pdf.

- kiiremini ellu viima strateegiad turvalise internetikasutuse lisamiseks koolide õppekavadesse 2013. aastaks;
- parandama turvalise internetikasutuse informaalset õpetamist, kehtestama koolide jaoks turvalise internetikasutuse põhimõtted ja tagama vajaliku õpetajakoolituse;
- toetama avaliku ja erasektori partnerlusi nimetatud eesmärkide saavutamiseks.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- toetab liikmesriikides turvalise internetikasutuse formaalse ja informaalse õppe parimate tavade väljaselgitamist ja vahetamist, asjakohase haridusliku infosisu loomist ning laste, vanemate, hooldajate ja õpetajate õpetamiseks loodavaid avaliku ja erasektori partnerlusi;
- koostab Europassis digitaaloskuse mooduli ning täiustab näitajaid, mille alusel hinnatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist ja mõju hariduses.

Ettevõtted peaksid

- osalema avaliku ja erasektori partnerlustes, et toetada olemasolevatele algatustele tuginedes selliste interaktiivsete vahendite ja platvormide väljatöötamist, milles pakutakse õpetajatele ja lastele hariduslikke ja teadlikkuse suurendamise materjale³⁶.

2.2.2. Ulatuslikum teadlikkuse suurendamine ja noorte kaasamine

Häid tavasid tuleb ulatuslikumalt rakendada, et teadlikkuse suurendamise kampaaniad jõuaksid pidevalt kõigi ELi laste, vanemate, õpetajate ja hooldajateni³⁷. Teadlikkuse suurendamise strateegiates tuleb arvestada väiksemate laste ja teismeliste erinevat arengutaset ning erilist tähelepanu tuleb pöörata noorimatele ja kõige ohustatumatele (sh õpiraskuste ja vaimse mahajäämusega) lastele. Samal ajal on ka eakaaslaste pakutav õpe oluline strateegia selleks, et anda igas vanuses lastele teadmisi nende õiguste ja kohustuste kohta internetis.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- rahastab alates 2014. aastast turvalisema interneti keskusi toetava koostalitlusvõimelise teenustetaristu loomist kogu ELis. Neis keskustes pakutakse teavet turvalise internetikasutuse kohta ja üldsuse teadlikkuse suurendamise vahendeid ning nende kaudu saavad ka noored osaleda. Platvorm pakub ka parimate tavade vahetamise võimalust³⁸;
- uuendab vastavalt ELi noorsoostrategiale³⁹ Euroopa Noorteportaali, et tagada noortele teabe vahetamiseks turvaline ja dünaamiline virtuaalkeskkond. Portaalist peaks saama keskne koht, kust noored saavad kvaliteetset teavet õppimise, töötamise, vabatahtliku tegevuse, noortevahetuste, kultuuri, loovuse, terviseküsimuste ja muude noortega seotud valdkondade kohta kogu Euroopas ning kus nad saavad internetis osaleda. Portaal peaks olema kättesaadav kõigile Euroopa noortele, ka neile, kellel on vähem võimalusi.

Liikmesriigid peaksid

- toetama üldsuse teadlikkuse suurendamise kampaaniaid komisjoniga võrdväärselt;
- kaasama lapsi selliste riigisiseste kampaaniate ja/või õigusnormide väljatöötamisse, mis mõjutavad nende tegevust internetis;
- toetama komisjoniga võrdväärselt riigisiseseid noorte arutelurühmi.

³⁶ Nt www.teachtoday.eu.

³⁷ Kasutades ära ka juba olemasolevaid algatusi, nt Euroopa e-oskuste nädalat.

³⁸ Eeldusel, et võetakse vastu vajalikud õigusnormid.

³⁹ KOM(2009) 200 (lõplik) ja nõukogu 27. novembri 2009. aasta resolutsioon Euroopa noortevaldkonnas tehtava koostöö uuendatud raamistiku (2010–2018) kohta.

Ettevõtjad peaksid toetama ulatuslikumat teadlikkuse suurendamist järgmise kaudu:

- pakkudes vabaühendustele ja õppe pakkujatele vahendite väljatöötamiseks vajalikke rahalisi vahendeid ja tehnilist tuge ning
- levitades oma klientidele teadlikkuse suurendamise materjale kas müügikohas või internetikanalite kaudu.

2.2.3. Lihtsad ja töökindlad teatamisvahendid kasutajatele

Selleks et lastel oleks võimalik toime tulla ohtudega, nt küberkiusamise või peibutamise⁴⁰, peaksid kõigi internetiteenuste ja interneti kasutamise seadmete puhul kogu ELis olema kättesaadavad töökindlad mehhanismid, mille abil saab teatada sisust ja kontaktidest, mis tunduvad lastele kahjulikena.

Need mehhanismid aitavad saavutada ka eesmärgi hõlbustada kodanikel küberkuritegudest teatamist. See eesmärk on eelkõige seotud riigisiseste küberkuritegevuse eest hoiatamise süsteemide võrgu ja küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskuse loomisega⁴¹.

Ühtlasi täiendavad need mehhanismid numbriga 116 abitelefone, mille kaudu saavad kadunud lapsed ja nende vanemad abi ja toetust,⁴² kuna üheks laste kodudest kadumise põhjuseks võib olla laste vastu suunatud internetivägivald.

Ettevõtjad peaksid

- looma koostöös asjakohaste riigisiseste osalistega mehhanismi, mis võimaldab nende teenuseid kasutavatel lastel teatada kahjulikust infosisust ja tegevusest, ning seda mehhanismi kogu ELis rakendada. Mehhanism peaks olema nähtav, hõlpsasti leitav, äratuntav, kõigile kättesaadav ja seda peaks saama kasutada igas internetikasutamise etapis, mil laps seda vajada võib. Samuti peaks see hõlmama selgeid ja üldarusaadavaid teatamiskategooriaid ning selget tugiteenuste taristut, mis tagab kiire ja asjakohase reageerimise. Teadetega tuleb tegeleda kehtivate andmekaitset käsitlevate õigusaktide kohaselt;

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- hõlbustab selliste ettevõtjate koostööd, kes on alla kirjutanud üleeuroopalistele enesereguleerimist käsitlevatele valdkondlikele kokkulepetele või on seotud turvalisema interneti keskuste juures tegutsevate abiliinidega;
- kaalub regulatiivseid meetmeid, kui ettevõtjate algatustega tulemusi ei saavutata;
- tagab ka edaspidi, et täidetakse nõuetekohaselt universaalteenuse direktiivist liikmesriikidele tulenevat kohustust võtta kasutusele abiliinid numbriga 116000 ning rahastab kadunud laste abiliinide loomist ja haldamist.

Liikmesriigid peaksid

- toetama teatamismehhanismide loomist ja kasutamist, eriti juhtudel, kui on vaja koostööd partneritega, nt abiliinide ja õiguskaitseasutustega;
- riigi tasandil jälgima, kas nimetatud mehhanismid toimivad tõhusalt;
- avama abiliinid numbriga 116000.

⁴⁰ Peibutamine on tegevus, mille eesmärk on lapsega sõbrunemine ja temaga emotsionaalse sideme loomine kavatsusega temaga seksuaalses tegevuses osaleda või teda ära kasutada.

⁴¹ KOM(2012) 140 (lõplik).

⁴² Komisjoni otsus 2007/116/EÜ, 15. veebruar 2007, millega reserveeritakse riigisisene numeratsiooniala algusega 116 sotsiaalse väärtusega ühtlustatud teenuste ühtlustatud numbritele; direktiiv 2002/22/EÜ, 7. märts 2002, universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul.

2.3. Lastele turvalise internetikeskkonna loomine

Samaaegselt teadlikkuse suurendamise ja võimestamise tõhustamisega tuleb tagada ka kaitse. Seda põhjusel, et lapsed ei taju alati neid internetis varitseda võivaid ohte ega ole alati teadlikud oma tegevuse võimalikest tagajärgedest. Nende kokkupuude kahjuliku käitumise või infosisuga võib aga kaasa tuua valulikud läbielamised internetis või ohud väljaspool internetimaailma. Seetõttu on vaja rakendada meetmeid, mille abil hoitakse lapsi sellise infosisu või käitumisega kokku puutumast. Kavandatud meetmed on mõeldud nii väiksemate laste kui ka teismeliste jaoks, kuna eri vanuses lapsed kasutavad uut tehnoloogiat erinevalt ja lastele turvalise internetikasutuse tagamiseks ei ole võimalik leida kõigile lastele sobivat lahendust. Eri vanuserühmi käsitlevate lähenemisviiside vahelised erinevused on vajaduse korral välja toodud.

2.3.1. Eakohased privaatsusseaded

Ohud eraelu puutumatusele võivad ähvardada kõiki internetikasutajaid, eriti aga lapsi. Eelkõige väga väikesed lapsed ei oska muuta oma privaatsusseadeid ega mõista oma tegevuse võimalikke tagajärgi, nt hõlpsasti peibutamise ohvriks langemine või internetis oma maine ohtu seadmine. Seepärast tuleb lastele mõeldud privaatsuse vaikeseadeid hallata viisil, millega tagatakse laste võimalikult suur turvalisus.

Ettevõtjatele oodatakse, et nad

- võtaksid kasutusele⁴³ läbipaistvad eakohased privaatsuse vaikeseaded, kusjuures alaealistele tuleb esitada selge teave ja hoiatused selle kohta, millised tagajärjed võivad olla nende vaikeseadete muutmisel ning anda taustteavet kõigi internetis profiili loomiseks nõutud või soovitatud andmete privaatsustaseme kohta;
- rakendaksid elektroonilise identifitseerimise ja autentimise tehnilisi vahendeid.

Komisjon

- on teinud ettepaneku uue andmekaitsemääruse kohta, milles on eriti arvesse võetud laste eraelu puutumatust ja sätestatud nn õigus olla unustatud;
- kavatseb kavandatud andmekaitsemääruse vanusega seotud sätete järgimise tagamiseks esildada 2012. aastal elektroonilise autentimise üleeuroopalise raamistiku, mis võimaldab isikutunnuste (eeskätt vanuse) kasutamist;
- toetab teadus- ja arendustegevust, mille eesmärk on töötada kogu ELis asjakohaste teenuste jaoks välja elektroonilise identifitseerimise ja autentimise tehnilised vahendid ning need kasutusele võtta.

Liikmesriigid peaksid

- tagama kõnealust valdkonda käsitlevate ELi õigusaktide rakendamine riigis;
- kannustama ettevõtjaid vastu võtma eneseregulatsiooni meetmeid ja jälgima nende rakendamist riigis;
- toetama riigis teadlikkuse suurendamise alast tegevust.

⁴³

Eraelu puutumatust ja andmekaitset käsitlevate meetmete rakendamisel tuleb järgida asjakohaseid ELi õigusakte, sh praeguse andmekaitse direktiivi käimasoleva läbivaatamise tulemusi (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta). Komisjon tegi ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (KOM (2012) 11(lõplik).

2.3.2. Vanemliku kontrolli vahendite ulatuslikum kättesaadavus ja kasutamine

80 % vanematest usub, et paremini kättesaadavad ja toimivamad vanemliku kontrolli vahendid aitaksid nende lastel interneti turvalisemalt ja tõhusamalt kasutada⁴⁴. Samas blokeerib või filtreerib Euroopas keskmiselt vaid 28 % vanematest oma laste külastatavaid veebisaite⁴⁵. Sõnavabadust arvesse võttes on vanemliku kontrolli vahendid lisameede, mis aitab kaitsta väiksemaid lapsi sobimatu internetisisu nägemise eest. Nende vahendite abil saab infosisu filtreerida ja interneti kasutamist jälgida. Tuleb tagada vanemliku kontrolli vahendite ulatuslikum kättesaadavus ja kasutamine mitmes keeles, et vanemad saaksid nende vahendite kasutamise üle teadlikult otsustada.

Ettevõtjad peaksid

- tagama kõigis Euroopas saadaolevates internetipõhistes seadmetes hõlpsalt konfigureeritavad, kasutajasõbralikud ja kõigile kättesaadavad vanemliku kontrolli vahendid. Neid peaks saama tõhusalt kasutada igat liiki seadmete ja igat liiki infosisu (sh kasutajate loodud sisu) korral. Usaldusväärsuse ja läbipaistvuse tagamiseks tuleks nende vahendite puhul järgida parimaid tavasid. Neid tuleks propageerida, et neist oldaks võimalikult teadlikud ja neid võimalikult palju kasutataks.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- toetab vanemate ja laste võimestamiseks mõeldud vanemliku kontrolli vahendite ja asjakohaste tugiteenuste võrdlemist ja katsetamist;
- toetab teadus- ja arendustegevust, mille eesmärk on uurida, kuidas oleks võimalik muuta vanusepiirangute määramise ja infosisu klassifitseerimise süsteemid loetavaks selliste vanemliku kontrolli vahendite jaoks, mis suudaksid toimida paljudes keeltes;
- kaalub seadusandlikke meetmeid, kui ettevõtjate eneseregulatsiooni meetmed tulemusi ei anna.

Liikmesriikidel soovitatakse

- toetada ettevõtjate pingutusi kõnealuses valdkonnas ja jälgida saadud tulemuste rakendamist riigis müüdavates seadmetes;
- katsetada vanemlike kontrolli vahendeid ning
- soodustada nende kättesaadavaks tegemist.

2.3.3. Infosisu klassifikatsioonide ja vanusepiirangute laialdasem kasutamine

Üks lapsi internetis varitsev oht on puutuda kokku sobimatu infosisuga (nt pornograafia või vägivaldse sisuga materjalid). Eesmärk on tagada kogu ELis eri infosisu/teenuste (sh internetimängud, rakendused ning hariduslik ja muu kultuuriline sisu) jaoks üldkohaldatav, läbipaistev ja järjepidev vanusepiirangute määramise ja infosisu klassifitseerimise meetod ning otsida innovatiivseid lahendusi, nt kasutajatepoolne või automatiseeritud piirangute määramine. Süsteem peaks hõlmama vanemate jaoks arusaadavaid vanusekategoriaid, kuid selles tuleb samas arvesse võtta, et eri riikides võidakse sama infosisu hinnata sobivaks erinevatele vanusekategoriatele. Nimetatud meetodit tuleks rakendada järjepidevalt kõigis sektorites ning lõpetada seega praeguste süsteemide erinev kasutamine eri meedialiikide puhul, et soodustada konkurentsi turul.

Ettevõtjad peaksid

⁴⁴ Vt joonealune märkus 5.

⁴⁵ Vt joonealune märkus 6.

- võtma olemasolevatest edukate algatuste (nt PEGI-süsteem) eeskujul ELis kasutusele vanusepiirangute määramise ja infosisu klassifitseerimise eespool kirjeldatud, kõigi teenuste suhtes kohaldatava meetodi;
- uurima, kuidas oleks võimalik need süsteemid vanemliku kontrolli vahendite jaoks loetavaks muuta.

Komisjon toetab

- eneseregulatsiooni meetmeid kõnealuses valdkonnas, kuid kaalub ka võimalikke seadusandlikke meetmeid, kui ettevõtjate eneseregulatsiooni meetmed tulemusi ei anna;
- alates 2014. aastast koostalitlusvõimeliste platvormide kasutuselevõtmist eakohaste teenuste pakkumiseks.

Liikmesriikidel soovitatakse

- teha koostööd kõnealust valdkonda käsitlevate riigisiseste õigusnormide kohaselt ning kannustada riigi tasandil asjakohaseid sidusrühmi selleks, et nad aitaksid määratleda ja rakendada vanusepiirangute määramise ja infosisu klassifitseerimise ELi süsteeme;
- toetada selliste süsteemide nõuetekohaseks toimimiseks vajalikku kaebuste käsitlemist.

2.3.4. Internetireklaam ja liigne kulutamine

Eelkõige väiksematel lastel puudub alles oskus reklaami kriitiliselt hinnata. Virtuaalmaailmas saavad lapsed virtuaalkaupade eest tihtipeale maksta oma mobiiltelefonilt helistamise või sõnumi saatmise teel ja seega ilma vanemate loata⁴⁶. Lapsed võivad püüda internetis juurde pääseda ka hasartmängu- või muudele mängusaitidele. Nad saavad alla laadida mobiiltelefonihelinaid või oma mobiiltelefoni kaudu kogemata internetti sattuda. Kõik see võib kaasa tuua suuri arveid.

Eesmärk on tagada, et lastele mõeldud veebisaitidel reklaamimise standarditega kaitstaks lapsi sama palju kui audiovisuaalteenustes tehtava reklaami standarditega,⁴⁷ et ei tehtaks lastele suunatud käitumispõhist reklaami ning et lapsed ei tekitaks internetis või mobiiltelefoni kaudu raha kulutades ettenägematu suuri kulusid.

Ettevõtjad peavad järgima eelkõige internetikasutajate profileerimise ja käitumispõhise reklaami valdkonnas kehtivaid õigusnorme⁴⁸. Nad peaksid

- andma läbipaistvat, selget ja eakohast teavet internetis pakutavate teenustega kaasnevate kulude kohta ja vältima vaikeseadeid, mis võimaldaksid lastel hõlpsasti kasutada lisamakseid kätkevaid tasulisi teenuseid;
- hoiduma otse laste poole pöördumast ja julgustamast neid ostma virtuaalkaup või -krediiti mobiiltelefoni kaudu või mõnel muul viisil, mille korral ei ole vaja vanemate luba. Laste ja vanemate võimestamiseks tuleks koostada kontekstipõhised varajased hoiatused lisakulude kohta;

⁴⁶ Hollandi sihtasutus My Child online avaldas 2011. aastal aruande „Pas op je Portemonnee”, mille kohaselt esitatakse järjest rohkem kaebusi selle kohta, et lapsed on virtuaalmaailmas raha kulutanud. Ühendkuningriigi dokumendis „Briefing on the internet, e-commerce, children and young people” on antud ülevaade laste ja e-kaubandusega seotud probleemidest.

⁴⁷ Nagu on sätestatud audiovisuaalmeedia teenuste direktiivis.

⁴⁸ Sh kehtiv andmekaitse direktiiv ning eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv. Reklaamimisel ja lastele suunatud kaubandustegevuses tuleks järgida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2005/29/EÜ ebaausate kaubandustavade kohta.

- kasutama eneseregulatsiooni standardeid, nagu Euroopa reklaamistandardite liidu (European Advertising Standards Alliance, EASA) standard⁴⁹ käitumispõhise reklaami jaoks, ning rakendama ennetavaid meetmeid, et vältida igasuguses internetimeedias laste kokkupuudet sobimatu reklaamiga;
- vastu võtma meetmed, millega takistatakse lapsi internetis hasartmängusaitidele juurde pääsemast.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- tagab kehtivate ELi eeskirjade tõhusama täitmise ja soodustab täiendavate eneseregulatsiooni meetmete võtmist, et lapsi paremini kaitsta sobimatu reklaami ja liigse kulutamise eest;
- kaalub täiendavaid õigusnorme, kui eneseregulatsiooni meetmed tulemusi ei anna;
- käsitleb peatses tarbijakaitse tegevuskavas põhjalikumalt laste kui tarbijate laiemat küsimust;
- käsitleb alaealiste kaitse parandamise võimalusi 2012. aastal koostatavas teatises internetipõhiste hasartmängude kohta siseturul.

Liikmesriikidel soovitatakse

- tagada, et riigis tegutsevad äriühingud jälgiksid kõnealuses valdkonnas kehtivaid õigusnorme;
- toetada ettevõtjaid sobimatut internetireklaami käsitlevate tegevusjuhendite väljatöötamisel ja nende juhendite rakendamisel riigis.

2.4. Võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu

Internetti kasutatakse üha rohkem laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava visuaalse materjali levitamiseks. Lahendamist vajab mitu probleemi: tuleb kindlaks teha ja päästa ohvrid ning neid tuleb toetada, tuleb võtta meetmeid kurjategijate suhtes ning vähendada laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava visuaalse materjali jätkuvat levikut sellise materjali avastamise ja internetist kõrvaldamise kaudu, samuti tuleb ära hoida selle materjali uuesti üleslaadimist.

2.4.1. Eri internetikanalite kaudu leviva laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali kiirem ja süstemaatiline kindlakstegemine, sellest teatamine ja selle kõrvaldamine

Kontaktpunktid (vihjeliinid), kuhu kodanikud saavad teatada ebaseaduslikust infosist, tuleb teha silmapaistvamaks, sh siduda need kõigi kogu ELi hõlmavate teatamismehhanismidega ning tulevikus loodavate küberkuritegudest teatamise meetmetega. Laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat visuaalset materjali tuleb süstemaatilisemalt avastada, kõrvaldada ja selle uuesti üleslaadimist ära hoida.

Selles valdkonnas võetavad meetmed peavad olema kooskõlas laste seksuaalset kuritarvitamist ja lasteporno vastast võitlust käsitleva uue direktiiviga,⁵⁰ e-kaubanduse direktiiviga,⁵¹ kehtivate andmekaitsealaste õigusaktidega ning ELi põhiõiguste hartaga.

⁴⁹ <http://www.easa-alliance.org/page.aspx/386>.

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiviga, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust, kriminaliseeriti lastepornoga seotud süüteod, laste peibutamine, seksuaalne kuritarvitamine veebikaamera kaudu ja lasteporno vaatamine veebis ilma faile alla laadimata.

⁵¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) on teatamis- ja kõrvaldamismenetluste alus.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- toetab ettevõtjate, õiguskaitseasutuste ja vihjeliinide koostööd, et parandada ja kiirendada laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava visuaalse materjali kõrvaldamist, koordineerib ressursside ja vahendite ühist kasutamist, toetab jätkuvalt vihjeliinide võrgustikku INHOPE, et hõlbustada üldsusel ebaseaduslikust infosisust teatamist, võtab asjakohaseid järelmeetmeid, et jätkuvalt vähendada viivitusi materjali kõrvaldamisel ning otsib võimalusi, kuidas vihjeliine üldsusele paremini tutvustada;
- toetab teadus- ja arendustegevust, et leida ja kasutusele võtta innovatiivseid tehnilisi lahendusi politseijuurdlusteks, nimelt eri internetikanalite kaudu leviva laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali tõhusamaks kindlakstegemiseks ja kokkuviiamiseks ning laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava visuaalse materjali kõrvaldamiseks ja uuesti üleslaadimise ärahoidmiseks;
- toetab õiguskaitsejate koolitamist;
- võtab vastu teatamist ja meetmete võtmist käsitleva horisontaalse algatuse, mille eesmärk on eelkõige kõrvaldada igat liiki ebaseaduslikust infosisust (sh laste seksuaalset kuritarvitamist kujutav visuaalne materjal) teatamise ja sellise infosisu kõrvaldamise tõhusa mehhanismi tõkked⁵².

Liikmesriigid peaksid

- suurendama internetis leviva laste kuritarvitamist kujutava materjali vastu võitlevate õiguskaitseasutuste ressursse;
- kooskõlas laste seksuaalset kuritarvitamist käsitleva direktiiviga tagama tõhusad uurimisvahendid, mis võimaldaksid uurijatel paremini lapsohvreid kindlaks teha, ning kindlustama samas tõhusad kaitsemeetmed, millega tagatakse demokraatlik vastutus selliste vahendite kasutamise eest;
- riigi tasandil toetama selliste vihjeliinide tegevust ja tutvustamist, kuhu üldsus saab teatada internetis leiduvast ebaseaduslikust infosisust;
- toetama vihjeliinide ja ettevõtjate koostöö parandamist laste kuritarvitamist kujutava materjali kõrvaldamisel.

Ettevõtjatel soovitatakse

- võtta muu hulgas ennetavaid meetmeid laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali kõrvaldamiseks internetist;
- tihendada koostööd õiguskaitseasutuste ja vihjeliinidega, et täiustada teatamis- ja kõrvaldamismenetlusi ning luua võrdlusalusel;
- luua ja rakendada vahendeid, mille abil saab laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat visuaalset materjali tõhusamalt välja selgitada, täiustada teatamis- ja kõrvaldamismenetlusi ning uuesti üleslaadimist paremini ära hoida.

2.4.2. Koostöö rahvusvaheliste partneritega võitluses laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu

Kuna internet riigipiire ei tunne, on rahvusvaheline koostöö väga oluline. On vaja üleilmset lähenemisviisi kõnealuse probleemi kooskõlastatumaks ja kestlikumaks lahendamiseks. Laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat materjali võib olla vaadatud ja sellest võib olla teatatud ühes riigis, need materjalid võivad olla kolmanda riigi veebisaidil, kuid samas üles laetud veel mingis muus riigis: on tehtud kindlaks, et üle poole laste kuritarvitamist kujutavast

⁵²

Välja kuulutatud teatistes „Ühtne raamistik usalduse loomiseks digitaalse ühtse turu vastu seoses e-kaubanduse ja internetipõhiste teenustega”, KOM(2011) 942 (lõplik).

materjalist, millest 2011. aastal vihjeliinile Internet Watch Foundation teatati, asus väljaspool Euroopat⁵³. Samas aruandes märgiti, et materjalide levitamise ja neile juurdepääsu viisid muutuvad tehnoloogia arenedes pidevalt, mistõttu peavad vihjeliinid oma strateegiaid ja vahendeid kogu aeg arendama, et nad saaksid laste kuritarvitamist kujutavat materjali muutuvates internetitingimustes ühiselt tuvastada ja selle vastu võidelda.

Komisjon võtab järgmised meetmed:

- toetab jätkuvalt üleilmse liikmeskonnaga (Venemaa, Jaapan, Ameerika Ühendriigid, Lõuna-Aafrika, Austraalia ja Põhja-Korea) vihjeliinide võrgustikku INHOPE, et kaasata sellesse maailmas rohkem liikmeid;
- toetab Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni rakendamist ja edendab selle põhimõtteid tehniliste ja õiguslike kaitsemeetmete tagamise kaudu;
- teeb rahvusvaheliste partneritega koostööd selliste struktuuride kaudu nagu ELi ja Ameerika Ühendriikide küberjulgeoleku ja küberkuritegevuse vastane töörihm, kes määrab kindlaks valdkonna ühised prioriteedid, sh koostöö lasteporno internetist kõrvaldamiseks ja laste suuremaks võimestamiseks interneti kasutamisel;
- aitab korraldada 2012. aasta sügisel toimuvat ELi ja Ameerika Ühendriikide konverentsi;
- püüab arendada koostööd muude maailma piirkondadega ja toetab üleilmset koostööd.

Liikmesriikidel soovitatakse

- toetada komisjoni tema püüdlustes tihendada koostööd rahvusvaheliste partneritega.

Ettevõtjatel soovitatakse

- vahetada kõnealuses valdkonnas parimaid tavasid ja teha koostööd partneritega kogu maailmas.

3. KOKKUVÕTE

Kuigi internetti, sellesse sisenemiseks kasutatavaid seadmeid ega täna saadaolevaid teenuseid ei loodud spetsiaalselt laste jaoks, näitavad uuringutulemused, et lapsed kasutavad neid järjest enam. Seepärast moodustavad lapsed erilise tähelepanu vajava rühma: see, kuidas lapsed täna internetti kasutavad, aitab kujundada homset digitaalmaailma. Euroopas selles valdkonnas ühispingutusi tehes aidatakse arendada koostalitlusvõimelisi ja jätkusuutlikke taristuid lastele parema interneti loomiseks ning hoogustatakse majanduskasvu ja innovatsiooni. Ulatuslikemate teadlikkuse suurendamise ning laste digitaal- ja meediaoskuse arendamise meetmetega parandatakse nende tööväljavaateid ja tööalast konkurentsivõimet ning aidatakse neil digitaalteenuseid oskuslikult kasutada. Lastele interaktiivse infosisu loomise potentsiaali ära kasutades saab aidata Euroopas luua eduka digitaalse ühtse turu. On vaja, et ettevõtjad võtaksid noorte kaitsmiseks ja võimestamiseks järjekestvalt tõhusaid eneseregulatsiooni meetmeid koos asjakohaste võrdlusaluste ja sõltumatute järelevalvesüsteemidega, et luua usku jätkusuutlikku ja vastutustundlikku juhtimismudelisse, millest võivad sündida paindlikumad, õigeaegsemad ja turule sobivamad lahendused kui seadusandlike algatuste kaudu. Samal ajal toetab komisjon ka edaspidi laste turvalist internetikasutust käsitlevate küsimuste lisamist ürituste (nt interneti haldamise foorum) päevakorda ning jagab parimaid tavasid muude kõnealuses valdkonnas tegutsevate organisatsioonidega. Ta soodustab jätkuvalt ELi rahastatavate projektide ja rahvusvaheliste partnerite koostööd ning organiseerib ka tulevikus

⁵³ Ühendkuningriigi vihjeliini Internet Watch Foundation heategevuse ja aastaaruanne (2011).

turvalisema interneti foorumit ehk rahvusvahelist konverentsi, mida on korraldatud alates 2004. aastast ja mille käigus arutavad kogu maailma sidusrühmad laste turvalisust internetis.

Liikmesriikide ametiasutustel, ettevõtjatel ja muudel asjakohastel sidusrühmadel soovitatakse kavandatud strateegiat toetada ning võtta meetmeid selle edukaks rakendamiseks koostöös kõigi muude huvitatud rühmadega.

Komisjon koostab Euroopas laste turvalise internetikasutuse eesmärgil võetavate poliitika- ja muude meetmete võrdlusanalüüsi ning analüüsib sealjuures, milliseid vahendeid on kasutatud ja kuidas need on komisjoni, liikmesriikide ning era- ja vabatahtliku sektori vahel jaotunud. Ühtlasi jälgib ta tähelepanelikult, kuidas rakendatakse kehtivaid isereguleerimist käsitlevaid kokkuleppeid, millele on ettevõtjad alla kirjutanud.

Ülevaade meetmetest

Meede	Peamised osalised	Ajakava
1. valdkond: kvaliteetne internetisisu lastele ja noortele		
Lastele mõeldud loomingu- ja haridusliku internetisisu loomise soodustamine	Komisjon ja liikmesriikide ettevõtjate toetusel	Pidevalt alates 2012. aastast
Lastele internetis meeldivate kogemuste pakkumine	Komisjon ja liikmesriikide ettevõtjate toetusel	Pidevalt alates 2012. aastast
2. valdkond: tõhusam teadlikkuse suurendamine ja võimestamine		
Digitaal- ja meediaoskus ning turvalise internetikasutuse õpetamine koolides	Liikmesriigid komisjoni ja ettevõtjate toetusel	2013. aastaks
Ulatuslikum teadlikkuse suurendamine ja noorte kaasamine	Komisjon ja liikmesriikide ettevõtjate toetusel	Pidevalt alates 2012. aastast
Lihtsad ja töökindlad teatamisvahendid kasutajatele	Ettevõtjad komisjoni ja liikmesriikide toetusel	Esimesed tulemused 2012. aasta lõpuks. Täielik rakendamine 18 kuu jooksul.
3. valdkond: laste jaoks turvalise internetikeskkonna loomine		
Eakohased privaatsusseaded	Ettevõtjad komisjoni ja liikmesriikide toetusel	Esimesed tulemused 2012. aasta lõpuks. Täielik rakendamine 18 kuu jooksul.

Vanemliku kontrolli vahendite ulatuslikum kättesaadavus ja kasutamine	Ettevõtjad komisjoni liikmesriikide toetusel ja	Esimesed tulemused 2012. aasta lõpuks. Täielik rakendamine 18 kuu jooksul.
Infosu klassifikatsioonide ja vanusepiirangute laialdasem kasutamine	Ettevõtjad komisjoni liikmesriikide toetusel ja	Esimesed tulemused 2012. aasta lõpuks. Ettepanekud peavad valmima 18 kuu jooksul.
Internetireklaam ja liigne kulutamine	Ettevõtjad komisjoni liikmesriikide toetusel ja	Pidevalt alates 2012. aastast

4. valdkond: võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu

Eri internetikanalite kaudu leviva laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali kiirem ja süstemaatiline kindlakstegemine, sellest teatamine ja selle kõrvaldamine	Komisjon liikmesriikide ja ettevõtjate toetusel	Pidevalt alates 2012. aastast, esimesed tulemused 2012. aasta lõpuks
Koostöö rahvusvaheliste partneritega võitluses laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vastu	Komisjon liikmesriikide ja ettevõtjate toetusel	Pidevalt alates 2012. aastast